

„Българската литература е надарена с изключителни поетеси,

които са и много красиви жени“, каза д-р Ивана Сръбкова по време на литературната вечер, посветена на 130-годишнината от рождението на Дора Габе. Вечерта бе организирана от Българския културен институт в Прага и протече на 15 юни на територията на Националния литературен музей.

д-р Дана Хронкова и д-р Ивана Сръбкова

Част от събитието бе и изложената уникална сбирка с писма от личната кореспонденция между голямата българска поетеса и Витезслав Незвал, ръкописи на преводи на творби на Габе, дело на чешкия поет, книги с произведения на поетесата, преведени на чешки език.

Използвах обстоятелството, че съм пристигнала по-рано, за да разгледам на спокойствие експозицията. Вълнуваща бе възможността да видя писма с почерка на Дора Габе, по-голямата част написани на френски език; да прочета обръщенията, започващи винаги със „скъпи мой, скъпа моя“, да се докосна до частица от невероятния живот на една невероятна българка. Немислимо е днешната жена да си представи какво е

струвало на дами от ранга на Дора Габе и Елисавета Багряна да отстояват себе си, правото си на творчество и на личен живот в едно патриархално време, в което жените дори нямат правото да гласуват.

Водещ на тази много интересна и обогатяваща литературна вечер бе д-р Ивана Сръбкова от Славянската библиотека, а завесата на познанията си за Дора Габе и историята на българската литература повдигна само за кратко пред нас д-р Дана Хронкова, най-големият специалист в тази област на територията на Чехия; преводач; автор на множество предговори към преводни български книги; съставител на Антология на българската литература „Южен вятър“ и мн. др. Не е чудно, че нейните научни изследвания и начинът, по който поднесе информацията, предизвика-

ха аплодисментите на присъстващите, превръщайки събитието не само във вечер на Дора Габе, но и във вечер на самата д-р Хронкова.

И, както подобава за подобно събитие, чухме стихове на талантливата българска поетеса, изпълнени на български и чешки език, а д-р Сръбкова отправи първото си предизвикателство: защо в някои източници като рождена година на Д. Габе е посочена 1886, а другаде се посочва 1888?

За г-жа Хронкова отговорът беше повече от ясен: през 70-те години на миналия век, при попълването на една анкета, самата Дора Габе записва по-късната година. Защо ли? – ами освен талантлива поетеса тя е и много суетна жена, а коя жена не иска да е по-млада. Всъщност тази доза кокетство Габе запазва до края на живота си през 1983 г. Д-р Хронкова спде-

Сред плеядата големи чешки поети от по-ново време Незвал се откроява с огромността и широтата на своя талант, с многообразието на темите си и с изключителната изобретателност на формата. Създал огромен брой книги (около сто), от които само стихотворните са 40, няколко романа и друга художествена проза, десетина драматични произведения, редица великолепни преводи от френската поезия (Рембо, Маларме, Бодлер), както и от Едгар По, студии, есета, киносценарии. Богато надарена личност, Незвал сам пишел музика към театралните си постановки, рисувал не по-зле от всеки добър художник и сам е илюстрирал някои свои стихосбирки.

Ценен експонат – книгата „Някога“ в превод на В. Незвал

ли пред публиката, че в българските интелектуални среди по онова време злите езици твърдят, че поетесата е още по-стара и е родена преди 1886. Така или иначе по-важното е какво е оставила след себе си – не само талантливо литературно творчество и преводи, но и спомените на хората за един красив, извисен, откровен, естествен и много смел човек. Така си я спомня и г-жа Хронкова, която има щастието да се срещне няколко пъти с поетесата дори и в собствения ѝ дом. Описа дългата роба, с която е била облечена, изпечените от нея сладки към кафето – все неща напълно човешки и запомнящи се. Присъстващите чува разказ за живота на Дора Габе, „дълъг и впечатляващ живот, преплетен с изключителни личности“: за нейния произход, за детството ѝ, образованието ѝ, за първите ѝ поетични опити, запознаването ѝ с поета Пейо Яворов и факта, че едва в края на дните си поетесата признава, че Яворов е любовта на живота ѝ. Не беше

пропусната женитбата на Габе с литературния историк Боян Пенев, пътуванията по света и докладите, които изнася, включително и тук, в Чехия. При първото ѝ посещение в Полша пък се ражда любовта на поетесата към полската литература и към изкуството на преводача.

Как се преплитат пътищата между Дора Габе и Витезслав Незвал, била ли е връзката им само творческа или и лична, интимна. Всичко това разбрахме от показаната изложба и от увлекателния разказ на д-р Хронкова. Поетесата заминава за Чехия по покана на Славянския комитет, за да изнася сказки в Прага, Бърно и Братислава. Когато големият чешки поет Незвал научава за нейното пристигане, я посреща на влака в Бърно. Започва интересна творческа и романтична връзка. В лицето на поета Габе среща човек, който не само обича жената в нея, но я признава за равна, красива и съвършена. Годици след това Д. Габе ще каже „Аз бях с 15 години по-стара, бях на 40, но бях млада и хубава, и той се влюби в мен“. През 1932 двамата работят върху превода на чешки език на книгата „Някога“ (Dávno). Тяхната кореспонденция продължава години наред, а Незвал дори написва романа „Като две капки вода“, вдъхновен от връзката им. Книгата обаче не попада на Дора Габе, въпреки че авторът я уверява, че това не е роман за тях двамата. Поетесата не приема твърде показното разкриване на интимни чувства и отношения.

В края на вечерта д-р Сръбкова изненада публиката с книгите, които беше донесла, притежание на Славянската библиотека: първата стихосбирка на Габе „Теменуги“, детската „Малки песни“ с личен автограф на Габе от 1934 г., „Някога“ от 1924, както и същата книга в превод на Незвал – „Dávno“ от 1932 г. Оказва се, че библиотеката притежава общо 38 глави на Д. Габе, както и 6 книги на нейния баща – Петър Габе – истинско съкровище за любителите на българската литература.

Вълнуващата литературна вечер завърши с непринуден разговор между публиката и д-р Хронкова, както и подобаващо внимание към уникалната експозиция. ♦

Дора Габе

Мястото на Дора Габе е завинаги запазено в българската литература, дори ако беше написала само малката книга, наречена скромно „Някога“ (1924 г.). Дора Габе е автор с дълъг житейски път и богата творческа биография, а последната ѝ стихосбирка излиза само половин година преди нейната смърт. Дъщеря на Петър Габе, преселник от Русия, публицист, общественик и крупен чифликчия от Добруджа, Дора Габе получава добро образование, следва и в чужбина. Има възможност да пребивава многократно (със съпруга си проф. Боян Пенев и самостоятелно, във връзка с преводаческата си дейност) зад граница: Полша, Германия, Швейцария, Австрия, Чехия, Франция, Великобритания. През 20-те и 30-те години изнася в България и в чужбина сказки по проблеми на българската литература и за съдбата на Добруджа. Дора Габе е сред учредителите на Българо-полския комитет (1922), на Българския ПЕН-клуб (1927) и негов дългогодишен председател. Истинският ѝ творчески дебют са стихотворните цикли, поместени в списанията „Мисъл“, „Демократически преглед“ и „Ново общество“ през периода 1905 – 1906 г. От началото на второто десетилетие до края на 30-те години обнародва поезия за възрастни и деца, пътеписи, разкази, есеистична проза, импресии, отзиви за театрални статии по въпроси на чуждестранната и българската литература, спомени за поети и писатели в поредица списания. Първата лирична стихосбирка на Дора Габе „Теменуги“ е в духа на модния в началото на века сецесионен сантиментализъм и отчасти – на налагащата се поетична конвенция на символизма. Създадена е с редакторската намеса на П. К. Яворов. Габе разгръща дарованието си и в областта на детската литература. Дебютира в „Златна книга на нашите деца“ на Александър Божинов през 1921. Книгите ѝ за деца от 20-те до 60-те години принадлежат към класиката на детското литературно наследство. От 1917 до края на живота си Дора Габе развива активна преводаческа дейност. Превежда от полски, чешки, руски, френски и гръцки език творби на световноизвестни европейски творци.